

Mezinárodní trestní soud trestní odpovědnost

CEVRO

Cyril Svoboda

Přijetí statutu

- Na popud OSN byl 17. července 1998 na mezinárodní konferenci v Itálii přijat Římský statut Mezinárodního trestního soudu (Rome Statute of the International Criminal Court).
- Poměr hlasů byl 120 pro ku 7 proti, hlasování se zdrželo 21 delegátů. Proti byly USA, Izrael, ČLR, Irák, Katar, Libye a Jemen.
- Spojené státy (Bill Clinton) smlouvu podepsaly, ale už ji neratifikovaly. George W. Bush po nástupu do úřadu v roce 2001 odvolal i její podpis.
- **Česká republika Statut podepsala 13. dubna 1999. V roce 2008 vyslovil parlament souhlas s ratifikací, prezident republiky ratifikoval 8. července 2009**

Právní subjektivita soudu

- Soud má **mezinárodněprávní subjektivitu**. Má rovněž takovou právní způsobilost, která může být potřebná k výkonu svých funkcí a plnění svých cílů.
- Soud má jurisdikci pouze nad zločiny spáchanými po vstupu Římského statutu v platnost, s tím že stát jeho platnost přijal

Výkon jurisdikce

Soud může vykonávat jurisdikci nad zločinem pokud:

1. **smluvní strana** podala žalobci oznámení o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán takový zločin či zločiny
2. oznámení o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán takový zločin či zločiny podala žalobci **Rada bezpečnosti OSN**
3. **žalobce** zahájil vyšetřování takového zločinu

Otázka přípustnosti

Věc je **nepřípustná**, jestliže:

1. vyšetřování nebo stíhání ve věci vede stát, do jehož jurisdikce věc spadá, kromě případů, kdy je tento stát **neochoten** nebo **neschopen** skutečně vést vyšetřování nebo stíhání
2. vyšetřování věci vede stát, do jehož jurisdikce věc spadá, a tento stát se **rozhodl nestíhat dotčenou osobu**, kromě případů, kdy důvodem rozhodnutí byla neochota nebo neschopnost státu skutečně vést stíhání
3. dotčená **osoba již byla souzena** pro skutky, které jsou předmětem stížnosti

Neochota státu vykonat spravedlnost

Nastanou-li **okolnosti**:

1. účelem řízení či rozhodnutí na národní úrovni bylo nebo je **chránit dotčenou osobu** před trestní odpovědností za zločiny spadající do jurisdikce Soudu
2. v řízení nastaly **neopodstatněné průtahy**, které za daných okolností nejsou slučitelné s úmyslem postavit dotčenou osobu před soud
3. řízení nebylo nebo **není vedeno nezávisle nebo nestranně** a způsob jeho vedení není za daných okolností slučitelný s úmyslem postavit dotčenou osobu před soud

Jurisdikce soudu

Jurisdikce Soudu je omezena na nejzávažnější zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek

1. zločinu **genocidy**
2. zločinům **proti lidskosti**
3. **válečným** zločinům
4. zločinu **agrese**

Zločiny spadající do jurisdikce Soudu jsou nepromlčitelné

Genocida

Genocidou rozumí kterýkoli činů spáchaný v úmyslu **zničit úplně nebo částečně** některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou:

1. usmrcení příslušníků takové skupiny
2. způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny
3. úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení
4. opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí
5. násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné.

Zločiny proti lidskosti

Zločinem proti lidskosti rozumí kterýkoli činů, spáchaný v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku zaměřeného proti **civilnímu obyvatelstvu při vědomí existence takového útoku**:

1. Vražda
2. Vyhlazování
3. Zotročování
4. Deportace nebo násilný přesun obyvatelstva
5. Věznění nebo jiné závažné formy zbavení osobní svobody v rozporu se základními pravidly mezinárodního práva
6. Mučení
7. Znásilnění, sexuální otroctví, nucená prostituce, nucené těhotenství, nucená sterilizace nebo jiné formy sexuálního násilí srovnatelné závažnost
8. Persekuce jakékoli identifikovatelné skupiny nebo kolektivu z důvodů politických, rasových, národnostních, etnických, kulturních či náboženských nebo z důvodu pohlaví
9. Nedobrovolné mizení osob
10. Zločin apartheidu
11. Jiné nelidské činy podobné povahy spočívající v úmyslném způsobení velkých útrap nebo těžké újmy na zdraví či poruchy duševního nebo tělesného zdraví

Válečné zločiny

Zločiny spáchané v **rozporu s právem válečným**.

Česká právní úprava

- Agrese (§ 405a)
- Příprava útočné války (§ 406)
- Podněcování útočné války (§ 407)
- Styky ohrožující mír (§ 409)
- Porušení mezinárodních sankcí (§ 410)
- Použití zakázaného bojového prostředku a nedovolené vedení boje (§ 411)
- Válečná krutost (§ 412)
- Perzekuce obyvatelstva (§ 413)
- Plenění v prostoru válečných operací (§ 414)
- Zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (§ 415)
- Zneužití vlajky a příměří (§ 416)
- Ublížení parlamentáři (§ 417)

Agrese

Kdo v postavení, které mu umožňuje **vykonávat kontrolu nad některým státem nebo řídit jeho politické anebo vojenské akce**, v rozporu s ustanoveními mezinárodního práva **plánuje, připravuje, zahájí nebo provede útočný čin**, který spočívá v **použití ozbrojené síly** takovým státem proti **svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu** nebo v použití ozbrojené síly takovým státem jakýmkoli jiným způsobem **neslučitelným s Chartou OSN** a který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá **zjevné porušení Charty OSN**, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečným trestem.

Příprava útočné války

Kdo **připravuje útočnou válku**, na které se má podílet **Česká republika**, a tím **přivodí pro Českou republiku nebezpečí války**, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečným trestem.

Podněcování útočné války

Kdo **veřejně podněcuje k útočné válce**, na které se má podílet Česká republika, takovou válku **propaguje** nebo válečnou propagandu jinak podporuje, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.

Veřejné spáchání trestného činu

Trestný čin je spáchán **veřejně**, jestliže je spáchán

- obsahem **tiskoviny** nebo rozšiřovaného spisu, filmem, rozhlasem, televizí, **veřejně přístupnou počítačovou sítí** nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo
- před nejméně **třemi osobami** současně přítomnými. (§ 117 Tr.Z)

Styky ohrožující mír

Občan České republiky nebo osoba bez státní příslušnosti, která má na jejím území povolen **trvalý pobyt**, jež **v úmyslu přivodit válku** nebo **ozbrojenou akci** proti České republice nebo jinému státu sama nebo prostřednictvím jiného **naváže nebo udržuje styky s cizí mocí**, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až dvanáct let.

Porušení mezinárodních sankcí

Kdo ve **větším rozsahu poruší příkaz, zákaz nebo omezení** stanovené za účelem udržení nebo obnovení **mezinárodního míru a bezpečnosti**, ochrany **lidských práv** nebo boje **proti terorismu**, k jejichž dodržování je Česká republika zavázána ze svého členství v Organizaci spojených národů nebo v Evropské unii, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem

Použití zakázaného bojového prostředku a nedovolené vedení boje

Kdo za **války** nebo jiného **ozbrojeného konfliktu** nebo za **bojové situace**

- **nařídí použití** zakázaného bojového prostředku nebo materiálu obdobné povahy anebo takového prostředku nebo materiálu použije, nebo
- **nařídí vedení boje zakázaným způsobem** nebo sám takto boj vede, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let

Válečná krutost

Kdo za **války** nebo **jiného ozbrojeného konfliktu** poruší předpisy mezinárodního práva tím, že **nelidsky zachází s civilním obyvatelstvem, utečenci, raněnými, nemocnými**, s příslušníky ozbrojených sil, kteří zbraně již složili, nebo s **válečnými zajatci**, bude potrestán odnětím svobody na pět až dvanáct let

Perzekuce obyvatelstva

Kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu uplatňuje **apartheid** nebo páchá jiné nelidské činy vyplývající z rasové, etnické, národnostní, náboženské, třídní nebo jiné podobné **diskriminace** nebo **terorizuje civilní obyvatelstvo** násilím nebo hrozbou jeho užití, bude potrestán odnětím svobody na pět až patnáct let.

Apartheid je označení pro politiku rasové segregace.

Služba v cizích ozbrojených silách

- Občan České republiky, který v rozporu s jiným právním předpisem koná službu ve vojsku nebo ozbrojených silách jiného státu, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.
- Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu. (§ 321 TZ)

Válečná zrada

- Občan České republiky, který za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu koná službu v nepřátelských ozbrojených silách, bude potrestán odnětím svobody na deset až dvacet let nebo výjimečným trestem.
- Příprava je trestná. (§ 320 TZ)

Plenění v prostoru válečných operací

Kdo v **prostoru válečných operací**, na **bojišti**, v místech postižených válečnými operacemi, ozbrojeným konfliktem nebo na obsazeném území

- **okrádá** padlé nebo si jinak přisvojí cizí věc, nebo
  - **svévolně cizí majetek** ničí, poškozují, odnímá, zatajuje nebo zneužívá
- bude potrestán odnětím svobody na osm až dvacet let nebo výjimečným trestem

Zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků

Kdo za stavu **ohrožení státu** nebo za **válečného stavu** nebo za **války** nebo jiného ozbrojeného konfliktu zneužije označení **Červeného kříže** nebo jiných rozlišovacích znaků nebo barev uznávaných mezinárodním právem pro označení zdravotnických institucí nebo dopravních prostředků zdravotnické pomoci nebo evakuace, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

Zneužití vlajky a příměří

Kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu zneužije vlajky nebo státního nebo vojenského znaku, insignie nebo stejnokroje jiného státu, který je stranou v konfliktu, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

Kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu zneužije vyhlášeného příměří nebo vlajky příměří, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let

Ublížení parlamentáři

Kdo urazí parlamentáře nebo člena jeho průvodu, nebo kdo takovou osobu neprávem zadrží, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.

Parlamentář je osoba, zpravidla voják, která je vyslána svým velitelem, aby vyjednávala s nepřítelem, např. ohledně dočasného zastavení palby nebo výměny zajatců. Své postavení demonstruje bílou vlajkou

Vyloučení z promlčení

Skupinu tvoří trestné činy proti lidskosti, jež jsou obsaženy v Hlavě desáté trestního zákona (§§ 259-265). Nepromlčitelnost této skupiny trestných činů je stanovena v souladu se závazky, které pro Českou republiku pramení z mezinárodních smluv.

Patří sem trestný čin **Genocidia**, trestný čin **Mučení a jiného nelidského a krutého zacházení**, dále trestný čin nazvaný **Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka**, trestné činy **Používání zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje**, **Válečná krutost**, **Persekuce obyvatelstva**, **Plenění v prostoru válečných operací** a **Zneužívání mezinárodně uznávaných a státních znaků**

Právo válečné

**DODATKOVÝ PROTOKOL k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949
o ochraně obětí mezinárodních
ozbrojených konfliktů (Protokol I)
Vyhl. 168/1991 Sb.**

Ranění a nemocní

- "Ranění" a "nemocní" jsou vojenské nebo civilní osoby, které pro zranění, nemoc nebo jiné fyzické nebo **duševní poruchy** nebo neschopnost **potřebují** lékařskou **pomoc nebo péči** a které se **zdržují jakékoliv nepřátelské činnosti**.
- Tyto pojmy se také vztahují na **rodičky, novorozeňata a jiné osoby**, které by mohly potřebovat **okamžitou lékařskou pomoc nebo péči**, jako choré osoby nebo těhotné ženy, a které se zdržují jakékoliv **nepřátelské činnosti**

Trosečníci

- „**Trosečníci**“ jsou **vojenské** nebo **civilní** osoby, které jsou v **nebezpečné situaci na moři nebo v jiných vodách** v důsledku neštěstí, které postihlo je nebo **lod' nebo letadlo**, jimiž se přepravovaly, a které se zdržují jakékoli nepřátelské činnosti.
- Tyto osoby, za podmínky, že se nadále zdržují jakékoli nepřátelské činnosti, jsou nadále považovány po dobu záchranných akcí za **trosečníky** až do té doby, než nabydou jiný status

Zdravotnický personál

- „**Zdravotnický personál**“ jsou osoby, které jsou stranou v konfliktu určeny výhradně ke **zdravotnickým účelům** nebo ke správě **zdravotnických jednotek** nebo k řízení nebo **správě zdravotnických přepravních prostředků**.
- Toto určení může být **trvalé** nebo **dočasné**: Tento termín zahrnuje:
  1. zdravotnický personál strany v konfliktu,
  2. vojenský či civilní
  3. personál, který je přidělen k organizacím civilní obrany

Duchovní personál

- „**Duchovní personál**“ jsou vojenské nebo civilní osoby, jako jsou kněží, které se výhradně zabývají duchovní činností a jsou přiděleny k ozbrojeným silám strany v konfliktu

Ochrana a péče

- Všichni **ranění, nemocní a trosečníci**, ať náleží ke kterékoli straně, budou **respektováni a chráněni**.
- Za všech okolností bude s nimi **zacházeno lidsky** a bude jim poskytnuta v co největší možné míře a co nejrychleji **lékařská péče a ošetření**, které vyžaduje jejich stav.
- Nebude mezi nimi činěn **žádný rozdíl** z jiných než **zdravotních důvodů**.

Ochrana osob

- **Zdraví a tělesná nebo duševní integrita** osob, které se nacházejí v moci **protější strany** nebo které jsou **internovány, uvězněny** nebo jiným způsobem **zbaveny svobody**, nebudou ohroženy žádným neopodstatněným jednáním nebo opomenutím.
- Je proto **zakázáno podrobovat** osoby uvedené v tomto článku **lékařskému zákroku**, který **není zdůvodněn zdravotním stavem** těchto osob a který je v **rozporu s všeobecně přijatými lékařskými normami** aplikovatelnými za podobných léčebných okolností u osob, které jsou příslušníky, nezbavenými svobody, strany, která takový zákrok provádí

Hipokratova přísaha

- **Lékařské úkony** budu konat v zájmu a ve prospěch nemocného, dle svých schopností a svého úsudku
- Vystříhám se všeho, co by bylo ke škodě a co by nebylo správné. Nepodám nikomu **smrtící prostředek**, ani kdyby mne o to kdokoli požádal a nikomu také **nebudu radit (jak zemřít)**.
- Žádné ženě nedám prostředek k **abortu**.
- Svůj život uchovám v čistotě a bohabojnosti, stejně tak i své lékařské umění.
- Cokoli, co při léčbě i mimo svou praxi ve styku s lidmi uvidím a uslyším, co nesmí se sdělit, to zamlčím a uchovám v tajnosti

Absolutní zákaz

Zvláště je **zakázáno** osoby, a to dokonce i s **jejich souhlasem**:

- 1. tělesně mrzačit**
- 2. používat k lékařským nebo vědeckým pokusům,**
- 3. odnímat jim tkáně nebo orgány** za účelem transplantace (vyjma darování krve k transfúzi nebo kůže k transplantaci za předpokladu, že darování je dobrovolné a je provedeno bez jakéhokoli donucování nebo nátlaku, a to pouze k léčebným účelům)

Ochrana zdravotních jednotek

Zdravotnické jednotky budou vždy **respektovány a chráněny** a nestanou se **předmětem útoku**.

Civilní zdravotnické jednotky jsou respektovány a chráněny, pokud:

1. náležejí jedné ze **stran** v konfliktu
2. jsou uznány a zmocněny příslušným **orgánem jedné ze stran** v konfliktu
3. jsou vyslány **neutrálním nebo jiným státem**, který není stranou v konfliktu,
4. jsou **uznanou a zmocněnou dobrovolnou organizací** takového státu
5. **nestrannou mezinárodní humanitární organizací**

Přerušeni ochrany

- **Ochrana**, na kterou mají civilní zdravotnické jednotky právo, bude **přerušena** pouze v případě, budou-li použity **mimo rámec** jejich humanitárních funkcí k činům, které **poškozují protivníka**.
- Ochrana však může být přerušena teprve, když bude vydáno **varování**, které stanoví v příslušných případech rozumnou lhůtu, a pouze poté, když toto **varování nebude uposlechnuto**.

Ochrana civilního zdravotního personálu

- **Civilní zdravotnický personál** bude respektován a chráněn.
- V oblasti, kde jsou narušeny civilní zdravotnické služby pro bojovou činnost, bude poskytována v případě potřeby civilnímu zdravotnickému personálu veškerá možná pomoc.
- Civilní zdravotnický personál bude mít **přístup** všude tam, kde jsou jeho služby nutné, za podmínky, že bude dodržovat kontrolní a bezpečnostní opatření, která příslušná strana v konfliktu může považovat za nezbytná.
- Civilní **duchovní personál** bude respektován a chráněn.

Úloha civilního obyvatelstva

- **Civilní obyvatelstvo** bude **respektovat** raněné, nemocné a trosečníky, i když náležejí k **protější straně**, a nesmí proti nim používat násilí. **Civilnímu obyvatelstvu a pomocným společnostem**, jako je národní společnost Červeného kříže (**Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce**), bude dovoleno, aby i ze své iniciativy sbíraly raněné, nemocné a trosečníky, a to i v napadených nebo okupovaných oblastech, a pečovaly o ně.
- Nikdo nebude pronásledován, stíhán, odsouzen nebo potrestán za takovou humanitární činnost.

Odpovědnost stran konfliktu

- Strany v konfliktu mohou **vyzývat civilní obyvatelstvo a pomocné společnosti** (Červeného kříže, Červeného půlměsíce, Červeného lva a slunce), aby **sbíraly** raněné, nemocné a trosečníky, pečovaly o ně, **pátraly** po mrtvých a **podaly zprávu** o tom, kde se nacházejí; těm, kteří na takovou výzvu odpovědí, poskytnou ochranu i nutné prostředky.
- Jestliže protější strana získá nebo obnoví kontrolu nad takovou oblastí, bude také poskytovat, dokud to bude třeba, stejnou ochranu a prostředky.

Identifikace

- Každá strana v konfliktu se vynasnaží zajistit, aby zdravotnický a duchovní personál a zdravotnické jednotky a zdravotnické přepravní prostředky bylo **možno identifikovat**
- Každá strana v konfliktu bude též **dbát** o přijetí a aplikování metod a způsobů, umožňujících **rozlišení zdravotnických jednotek a zdravotnických přepravních prostředků**, které používají rozeznávacích znaků a rozeznávacích signálů.
- Zdravotnické jednotky a zdravotnické přepravní prostředky budou se souhlasem příslušného orgánu označeny **rozeznávacím znakem**.

Represálie

Represálie proti osobám nebo předmětům chráněných právem válečným jsou zakázány.

Zdravotnická vozidla budou respektována a chráněna stejným způsobem jako pojízdné zdravotnické jednotky.

Zdravotnická letadla

- **Zdravotnická letadla smějí létat** nad územím neutrálního nebo jiného státu, který není stranou v konfliktu, a na takovém území přistávat jen na základě předchozí dohody.
- Pokud taková dohoda existuje, budou tato letadla respektována po celou dobu jejich letu i během případných zastávek na takovém území.
- Musejí však uposlechnout podle okolností případné příkazy k přistání na zemi nebo na vodě.

Způsoby a prostředky vedení války

Základní pravidla

- V ozbrojeném konfliktu **nemají strany v konfliktu neomezené právo** volby způsobů a prostředků vedení války.
- **Je zakázáno** používat zbraní, munice, materiálů a způsobů vedení války, které by svou povahou způsobovaly **nadměrná zranění** nebo **zbytečné útrapy**.
- **Je zakázáno** používat způsobů nebo prostředků vedení války, jejichž cílem je způsobit, nebo u nichž se dá očekávat, že mohou způsobit **rozsáhlé, dlouhodobé a vážné škody** na **životním prostředí**.

Nové druhy zbraní

- Při studiu, vývoji, získávání nebo zavádění **nových druhů zbraní, prostředků** nebo **způsobů vedení války** je **stát povinen určit**, zda jejich použití není za některých nebo za všech okolností zakázáno normami mezinárodního práva.

Zákaz proradnosti

Je **zakázáno zabít, zranit nebo zajmout protivníka použitím proradnosti**. Za proradné se považují činy, které **zneužívají dobré víry** protivníka vyvolat u něj mylnou domněnku, že má právo na ochranu nebo že je povinen takovouto ochranu poskytnout podle norem mezinárodního práva aplikovaných v ozbrojených konfliktech. Příklady proradnosti jsou tyto činy:

- a) **předstírání úmyslu** vyjednávat pod vlajkou parlamentářů nebo předstírání kapitulace,
- b) **předstírání neschopnosti** v důsledku zranění nebo nemoci,
- c) **předstírání statusu** civilní osoby nebo nekombatanta
- d) **předstírání statusu** chráněné osoby použitím značek, označení nebo uniforem Organizace spojených národů nebo neutrálních nebo jiných států, které nejsou stranami v konfliktu.

Osoba letící v letadle

- Osoba, která seskakuje **padákem z letadla**, jemuž hrozí zničení, se nesmí během seskoku stát předmětem útoku.
- Po dosažení země na území kontrolovaném protější stranou, bude osobě, která seskočila padákem z letadla, jemuž hrozí zničení, dána možnost **vzdát se dříve**, než se stane **předmětem útoku**, pokud není zřejmé, že se dopouští nepřátelského činu.
- **Výsadkové jednotky nejsou chráněny.**

Zákaz válečné lsti

- **Válečné lsti nejsou zakázány.**
- Lstí se rozumějí takové činy, jejichž účelem je uvést protivníka v **omyl** nebo jej přimět k nerozvážnému jednání, které však nepředstavují porušení norem mezinárodního práva aplikovatelných v ozbrojených konfliktech a které nejsou proradné, jelikož nezneužívají dobré víry protivníka, pokud jde o poskytnutí ochrany podle tohoto práva.
- Příklady takové válečné lsti jsou: **použití kamufláže, léčky, předstírané operace a dezinformace**

Uznávané znaky

- **Je zakázáno zneužít** rozlišovacích **znaků** červeného kříže, červeného půlměsíce, červeného lva a slunce nebo jiných znaků, značek nebo signálů stanovených mezinárodním právem.
- Také je zakázáno úmyslně zneužívat v ozbrojeném konfliktu jiných mezinárodně uznávaných ochranných znaků, značek nebo signálů včetně vlajky parlamentářů a ochranného znaku kulturních hodnot

Státní znaky

- Je zakázáno používat v ozbrojeném konfliktu vlajek nebo vojenských znaků, insignií nebo uniforem **neutrálních nebo jiných států**, které nejsou stranami v konfliktu.
- Je zakázáno používat vlajek nebo vojenských znaků, insignií nebo uniforem protějšší strany v době útoku nebo za účelem zamaskování, podpory, ochrany nebo ztěžování vojenských operací.

Právo milosti

Je zakázáno vydat rozkaz, že **nebude nikdo ušetřen**, hrozit tím protivníkovi nebo vést nepřátelské akce na tomto základě.

Osoba vyřazená z boje

Osoba, která je uznána nebo za daných okolností by měla být **uznána za osobu vyřazenou z boje**, nemůže být předmětem útoku.

Osoba je osobou vyřazenou z boje, jestliže:

- a) je v **moci protější strany**,
- b) jasně vyslovila úmysl **vzdát se**,
- c) upadla do **bezvědomí** nebo je jinak vyřazena z **důvodů zranění** nebo **nemoci**, a je tedy neschopna se bránit, za předpokladu, že se ve všech těchto případech zdržuje jakýchkoliv nepřátelských činů a nepokouší se o útěk

STATUS KOMBATANTŮ A VÁLEČNÝCH ZAJATCŮ

Kombatant

- Příslušníci ozbrojených sil strany v konfliktu (s výjimkou zdravotnického a duchovního personálu) jsou kombatanty, tzn. **že mají právo se přímo účastnit nepřátelských akcí**
- **Kombatant** je příslušník ozbrojených sil s bojovým posláním, bojovník, frontový voják

Válečný zajatec

- Každý kombatant se stává **válečným zajatcem**, jestliže se ocitne v moci protějšší strany.
- I když všichni kombatanti jsou povinni **dodržovat normy mezinárodního práva** aplikovatelné v ozbrojených konfliktech; nezbavuje porušení těchto pravidel kombatanta jeho práva být považován za kombatanta, nebo jestliže se ocitne v moci protějšší strany, jeho práva být považován za válečného zajatce.
- Za účelem posílení ochrany civilního obyvatelstva před následky nepřátelských akcí jsou kombatanti povinni se **odlišit od civilního obyvatelstva** v době útoku nebo vojenské operace sloužící přípravě útoku.

Ochrana osob účastných na nepřátelských akcích

- Osoba, která se zúčastní nepřátelských akcí a ocitne se v moci protějšší strany, bude pokládána za **válečného zajatce**, a bude tedy chráněna.
- Dojde-li k pochybnosti o tom, zda taková osoba má právo na status válečného zajatce, bude tato osoba nadále takový status mít, a bude tedy chráněna až do doby, kdy její **status bude určen příslušným soudem**.

Vyzvědači

- Bez ohledu na kterékoli ustanovení mezinárodního práva žádný příslušník ozbrojených sil strany v konfliktu, který se ocitne v moci protějščí strany v době, kdy se zabýval **vyzvědačstvím**, **nebude mít právo na status válečného zajatce** a lze s ním zacházet jako s vyzvědačem.
- Příslušník ozbrojených sil strany v konfliktu, který pro tuto stranu na území kontrolovaném protějščí stranou shromažďuje nebo se pokouší shromažďovat informace, **nebude** považován za osobu, která se zabývá vyzvědačstvím, jestliže při této činnosti **nosí uniformu svých ozbrojených sil**.

Žoldněř

Žoldněř **nemá právo na status kombatanta nebo válečného zajatce.**

Žoldněř je osoba, která:

- a) je **speciálně najata** v místě nebo v zahraničí k tomu, aby bojovala v ozbrojeném konfliktu,
- b) skutečně se **přímě účastní** nepřátelských akcí;
- c) svoji účast v nepřátelských akcích motivuje **hlavně osobním ziskem** a stranou v konfliktu nebo jejím jménem je jí skutečně slíbena materiální odměna podstatně převyšující odměnu slíbenou nebo placenou kombatantům podobných hodností a funkcí v ozbrojených silách této stran
- d) **není občanem strany v konfliktu** ani nemá **trvalé bydliště** na území kontrolovaném stranou v konfliktu,
- e) **není příslušníkem ozbrojených sil** strany v konfliktu a
- f) nebyla vyslána **státem, který není stranou v konfliktu** k plnění oficiálních úkolů jako příslušník jeho ozbrojených sil.

Demilitarizované zóny

Stranám v konfliktu se zakazuje rozšiřovat vojenské operace do zón, kterým po dohodě poskytnutý status **demilitarizované zóny**, jestliže takové rozšíření je v rozporu s **podmínkami dohody**.

Dohoda musí být **výslovná**, může být uzavřena v ústní nebo v písemné formě, přímo nebo prostřednictvím ochranné mocnosti nebo nestranné humanitární organizace a může mít podobu vzájemných a shodných prohlášení.

Dohoda může být uzavřena v **době míru**, jakož i **po vypuknutí nepřátelství** a musí definovat a popisovat co možná nejpřesněji hranice demilitarizované zóny a v případě nutnosti stanovit způsoby kontroly

VŠEOBECNÁ OCHRANA PROTI NÁSLEDKŮM NEPŘÁTELSKÝCH AKCÍ

Základní pravidlo

K zajištění respektování a ochrany civilního obyvatelstva a objektů civilního rázu budou strany v konfliktu

- a) vždy činit **rozdíl** mezi civilním obyvatelstvem a kombatanty a mezi objekty civilního rázu a vojenskými objekty a
- b) v souladu s tím povedou své **operace pouze proti vojenským objektům.**

Ochrana civilistů

- **Civilní obyvatelstvo a jednotlivé civilní osoby** požívají všeobecné ochrany proti nebezpečím vznikajícím v **důsledku vojenských operací**. Aby tato ochrana byla účinná, musí být za všech okolností dodržovány aplikovatelné normy mezinárodního práva.
- Civilní obyvatelstvo jako takové, jakož i jednotlivé civilní osoby nesmějí být předmětem útoku. **Násilné činy nebo hrozby násilnými činy**, jejichž základním cílem je **terorizování** civilního obyvatelstva, jsou zakázány.
- Civilní osoby požívají ochrany s výjimkou případu, kdy se přímo účastní nepřátelských akcí a po dobu těchto akcí.

Nerozlišující útoky

Nerozlišující útoky jsou zakázány. K nerozlišujícím útokům patří:

- a) útoky, které **nejsou zaměřeny** na konkrétní **vojenské objekty**;
- b) útoky při nichž se používají bojové způsoby nebo prostředky, které **nemohou být zaměřeny** na konkrétní **vojenské objekty**, nebo
- c) útoky při nichž se používají bojové způsoby nebo prostředky, jejichž účinky **nemohou být omezeny**, takže v každém takovém případě zasahují vojenské objekty i civilní osoby nebo objekty civilního rázu bez rozdílu.

Formy nerozlišujícího útoku

1. útoky **bombardováním** bez ohledu na použité způsoby nebo prostředky, při nichž se považuje za jediný vojenský objekt řada zřetelně oddělených a rozlišitelných vojenských objektů umístěných ve městě, vesnici nebo jiné oblasti, ve které jsou soustředěny civilní osoby nebo objekty civilního rázu, a
2. útoky, u nichž se dá očekávat že mohou způsobit ztráty na životech civilních osob, jejich zranění, poškození objektů civilního rázu nebo kombinaci těchto případů, které by **převyšovaly** předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu.

Zákaz represálií formou útoku

- **Útoky proti civilnímu obyvatelstvu** nebo civilním osobám z důvodů represálií jsou zakázány

Zákaz živých štítů

- Přítomnosti nebo pohybu civilního obyvatelstva nebo jednotlivých civilních osob se **nesmí využít k ochraně určitých bodů nebo oblastí před vojenskými operacemi**, především k pokusům ochránit vojenské objekty před útoky nebo k zamaskování, zvýhodňování nebo narušování vojenských operací.
- Strany v konfliktu nebudou řídit pohyb civilního obyvatelstva nebo jednotlivých civilních osob tak, aby tím chránily vojenské objekty před útokem nebo aby tím zamaskovaly vojenské operace

Ochrana civilních objektů

- Objekty civilního rázu nesmějí být předmětem útoku nebo represálií.

Ochrana kulturních statků a míst pro konání bohoslužeb

Je zakázáno:

- a) provádět jakékoli nepřátelské činy namířené proti **historickým památkám, uměleckým cílům** nebo **místům pro konání bohoslužeb**, které jsou kulturním nebo duchovním dědictvím národů
- b) využívat takových objektů k podpoře vojenského úsilí
- c) učinit takové objekty předmětem represálií.

Ochrana objektů nutných k přežití obyvatelstva

- Je zakázáno útočit na objekty a ničit, odstraňovat nebo znehodnocovat **objekty nezbytné k přežití civilního obyvatelstva**, jako jsou zásoby potravin, zemědělské oblasti sloužící k produkci potravin sklizeň, dobytek, zařízení pro dodávky vody a zásobování vodou a zavlažovací zařízení s cílem nepřipustit jejich používání civilním obyvatelstvem nebo protějščí stranou, a to bez ohledu na motiv, ať už se to děje s úmyslem vyhladovění civilních osob, přinucení jich k odchodu nebo z jiných důvodů
- Je zakázáno užívat **hladovění civilních** osob jako způsobu vedení války

Ochrana životního prostředí

- Při vedení vojenských akcí je třeba dbát o ochranu **životního prostředí** před rozsáhlými, dlouhodobými a vážnými škodami.
- Tato ochrana zahrnuje zákaz používání způsobů nebo prostředků vedení války, jejichž cílem je způsobit takové škody na životním prostředí, nebo u nichž se dá očekávat způsobení takových škod, že tím ohrozí zdraví nebo přežití obyvatelstva

Ochrana staveb obsahující nebezpečné síly

- Stavby nebo zařízení obsahující nebezpečné síly zvláště **přehrady, hráze a atomové elektrárny**, nesmějí být předmětem útoku, i když jsou vojenskými objekty, pokud takový útok může způsobit uvolnění nebezpečných sil a vést v důsledku toho k vážným ztrátám na civilním obyvatelstvu.
- Ostatní vojenské objekty umístěné u těchto staveb nebo zařízení nebo v jejich blízkosti nemohou být předmětem útoku, pokud takový útok může způsobit **uvolnění nebezpečných sil** z těchto staveb nebo zařízení a vést v důsledku toho k vážným ztrátám na civilním obyvatelstvu

Preventivní opatření při útoku

- Při **vedení vojenských operací** musí být věnována neustálá péče tomu, aby bylo ušetřeno civilní obyvatelstvo, civilní osoby a objekty civilního rázu.
- Veškerá možná preventivní opatření při volbě prostředků a způsobů útoků se volí s cílem zabránit, a v každém případě maximálně omezit náhodné ztráty na životech civilních osob,
- **Nezahájit útok**, u něhož se dá předpokládat, že způsobí náhodné ztráty na životech civilních osob, zranění civilních osob, poškození objektů civilního rázu nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu
- **útok odvolat nebo přerušit**, stane-li se zřejmým, že objekt není vojenským objektem nebo podléhá zvláštní ochraně nebo že by útok mohl způsobit náhodné ztráty na životech civilních osob, zranění civilních osob, poškození objektů civilního rázu nebo kombinaci těchto případů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu;
- vydat v náležitém časovém předstihu a působivými prostředky **varování** před útoky, které mohou postihnout civilní obyvatelstvo

Civilní obrana

"**Civilní obrana**" je plnění některých nebo všech níže uvedených humanitárních úkolů, jejichž cílem je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci mu odstranit bezprostřední účinky nepřátelských akcí nebo pohrom a také vytvořit nezbytné podmínky pro jeho přežití

Právo na spravedlivý proces

- Žádný rozsudek nesmí být vynesen a žádný trest nesmí být vykonán na osobě, která byla shledána vinnou z trestného činu souvisejícího s ozbrojeným konfliktem s výjimkou případu, kdy **rozsudek byl vynesen nestranným a řádně ustanoveným soudem** respektujícím všeobecně uznávané zásady řádného soudního řízení.

Formy civilní obrany

- hlásné služby;
- evakuace;
- organizování a poskytování úkrytů;
- zatemňování;
- záchranné práce;
- zdravotnické služby včetně první pomoci a také náboženská pomoc;
- boj s požáry;
- zjišťování a označování nebezpečných oblastí;
- dekontaminace a podobná ochranná opatření;
- poskytování nouzového ubytování a zásobování;
- okamžitá pomoc při obnově a udržování pořádku v postižených oblastech; okamžitá oprava nezbytných veřejných zařízení;
- bezodkladné pohřební služby;
- pomoc při ochraně předmětů nezbytných k přežití;
- doplňující činnost nezbytná k splnění výše uvedených úkolů, včetně plánování a organizování, ale neomezující se pouze na tuto činnost.

Zákaz diskriminace

- Osoby, které jsou v moci strany v konfliktu, mají, pokud jsou postiženy válečnou situací a nedostává se jim příznivějšího zacházení, **mají právo na lidské zacházení za všech okolností** a přinejmenším budou požívat ochrany stanovené tímto článkem bez jakéhokoli nepříznivého rozdílu založeného na rase, barvě, pohlaví, jazyku, náboženství nebo víře, politických nebo jiných názorech, národním nebo sociálním původu majetků, rodovém původu nebo jiném stavu nebo na jiných podobných kritériích.
- Každá strana bude respektovat osobu, **čest, přesvědčení a náboženské úkony všech těchto osob**

Absolutní zákaz

V každé době a na každém místě bez ohledu na to, zda jsou spáchány představiteli civilních nebo vojenských orgánů, jsou a zůstanou zakázány tyto činy:

- a) **ohrožení** života, zdraví, fyzického nebo duševního stavu osob, zvláště vražda, mučení všeho druhu, ať tělesné nebo duševní, tělesné tresty a zmrzačení,
- b) **urážka osobní důstojnosti**, především ponižující a urážející zacházení, nucená prostituce a jakákoli forma nemravného jednání
- c) **brání rukojmí**
- d) **kolektivní tresty** a
- e) **hrozby** vykonat kterýkoli z výše uvedených činů.

Právo zadržené osoby

- Kterákoliv osoba zadržená, uvězněná nebo internovaná za činy související s ozbrojeným konfliktem bude v **jazyce, jemuž rozumí, okamžitě informována**, proč tato opatření byla učiněna.
- S výjimkou případů uvěznění nebo zadržení za trestné činy budou tyto osoby **propuštěny** v co možná nejkratší lhůtě a v každém případě okamžitě poté, kdy pominou okolnosti opravňující uvěznění, zatčení nebo internaci

Mezinárodní červený kříž

1. Mezinárodní červený kříž v užším smyslu znamená jen **Mezinárodní výbor Červeného kříže**, což je švýcarská nevládní organizace se sídlem v Ženevě.
2. Státy ho však mezinárodními smlouvami (zejm. Ženevskými úmluvami o ochraně obětí ozbrojených konfliktů) pověřily významnými úkoly souvisejícími s dodržováním pravidel humanitárního práva v ozbrojeném konfliktu, tj. možností výkonu práv, která odpovídají právům ochranné mocnosti.
3. Tím získal Mezinárodní výbor ČK mezinárodněprávní subjektivitu, kterou mu státy přiznaly pro jeho nestrannost a diskrétnost zaštitěnou trvalou neutralitou Švýcarska.

Český červený kříž

Český červený kříž má postavení a oprávnění **národní společnosti podle Ženevských úmluv** a plní zejména tyto úkoly:

1. působí jako výlučně uznaná pomocná organizace vojenské zdravotnické služby;
2. působí v oblasti civilní obrany a ochrany obyvatelstva a poskytuje pomoc v případě katastrof a jiných mimořádných událostí;
3. poskytuje zdravotnické, záchranné, sociální a další humanitární služby;
4. šíří znalost Ženevských úmluv.
5. vychovává občany k účasti na plnění zdravotnických úkolů a jeho složky úzce spolupracují s poskytovateli zdravotních služeb.